

## บทที่ 3

### ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัย “การสื่อสารของวิทยากรกระบวนการในโครงการพัฒนาชุมชน จังหวัดรัตนคีรี ประเทศกัมพูชา” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนและรายละเอียดดังนี้

1. แหล่งข้อมูล ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. วิธีการเข้าถึงข้อมูลและเก็บข้อมูล
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

แหล่งข้อมูล ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทได้แก่

1. ประเภทบุคคล คือ วิทยากรกระบวนการและชาวบ้านที่เกี่ยวข้อง
2. ประเภทเอกสาร โดยศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

และเอกสารที่วิทยากรกระบวนการนำไปใช้กับชาวบ้าน

ประชากร (Population)

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือวิทยากรกระบวนการ และชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการที่กำลังดำเนินงานอยู่และเคยเข้าร่วมกิจกรรมกับวิทยากรกระบวนการ

## กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ผู้วิจัยได้กลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดขอบเขตดังนี้

1. กลุ่มแรก คือ วิทยากรกระบวนการที่ทำงานให้กับองค์การพัฒนารวมชนที่มีการดำเนินโครงการและปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดรัตนคีรีประเทศกัมพูชาที่ผู้ศึกษาสามารถเข้าถึงได้ในเวลาที่ผู้วิจัยกำลังทำการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 17 คน จากองค์การพัฒนาต่าง ๆ ดังนี้

### องค์การพัฒนาด้านสาธารณสุข

ได้แก่ องค์การเฮลท์ อันลิมิเต็ด (Health Unlimited) องค์การโวโรอิรท์ (VORORT) องค์การเฮลท์ เน็ต อินเตอร์เนชันแนล (Health Net International)

### องค์การเฮลท์ อันลิมิเต็ด (Health Unlimited)

1. คุณหนูพัช จันทรา (Ms. Nuphat Chantra)  
ปัจจุบันตำแหน่งวิทยากรกระบวนการในโครงการรณรงค์ด้านสุขภาพแม่และเด็ก (Facilitator of Reproductive Health Project)

2. คุณนิว สาวิน (Mr. New Savin)  
ปัจจุบันตำแหน่งวิทยากรกระบวนการในโครงการรณรงค์ป้องกันโรคมาลาเรีย (Facilitator of Malaria Project)

3. คุณกูช เติ้ง (Mr. Kouch Cheng)  
ปัจจุบันตำแหน่งวิทยากรกระบวนการในโครงการรณรงค์การใช้น้ำสะอาด (Facilitator of Water and Hygiene Project)

4. คุณโรจอม ซาเรื่อน (Mr. Rojom Sarouen)  
ปัจจุบันตำแหน่งวิทยากรกระบวนการในโครงการรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ (Facilitator of HIV/AIDS Prevention Project)

องค์การไวรัสโอร்த (VORORT-Tuberculosis Therapy and Awareness Raising Project)

1. คุณกิม ฮ็อง (Mr. Kim Hong)  
ปัจจุบันตำแหน่งหัวหน้าทีมโครงการพัฒนาชุมชน (Project Community Team Leader)
2. คุณเบ็ง เกียเซ็ง (Mr. Beoung Keaseng)  
ปัจจุบันตำแหน่งผู้ช่วยหัวหน้าทีมโครงการพัฒนาชุมชน (Project Community Team Leader Assistance)

องค์การเฮลท์ เน็ต อินเตอร์เนชันแนล (Health Net International)

1. คุณซาเรอูน ชอร์น (Mr. Saroeun Chorn)  
ปัจจุบันตำแหน่งรองผู้จัดการโครงการสาธารณสุขจังหวัดรัตนคีรี (Deputy Health Program Manager Rattanakiri Project)

องค์การพัฒนาด้านการบริหารจัดการการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ

ได้แก่ องค์การซีแฟ็ก (CFAC) และโครงการบีแพม (BPAMP) ภายใต้การดูแลของกระทรวงสิ่งแวดล้อม

องค์การซีแฟ็ก (CFAC-Community Forestry Alliance for Cambodia)

1. คุณเซ็ง สุวัฒน์นา (Mr. Seng Suvatana)  
ปัจจุบันตำแหน่งที่ปรึกษา (National Consultant)
2. คุณเทพ โบริน (Mr. Tep Borin)  
ปัจจุบันตำแหน่งที่ปรึกษา (National Consultant)

โครงการบีแพม (BPAMP-Biodiversity and Protected Areas Management Project /Environment Ministry) ภายใต้การดูแลของกระทรวงสิ่งแวดล้อม

1. คุณเค็ม รong เด็น (Mr. Khem Rong Den)

ปัจจุบันตำแหน่งหัวหน้าการพัฒนาชุมชน ( Warden Community Development)

2. คุณฮาส วิบอล (Mr. Has Vibol)

ปัจจุบันตำแหน่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายข่าวสารและการศึกษา (Information and Education Program)

องค์การด้านสิทธิมนุษยชน

ได้แก่ กระทรวงกิจการสตรี (Women Affairs Ministry)

กระทรวงกิจการสตรี (Women Affairs Ministry)

1. คุณติง ปิป (Ms. Ting Piip)

ปัจจุบันตำแหน่งเจ้าหน้าที่กระทรวงกิจการสตรีประจำอำเภอ (District Officer)

องค์การด้านพัฒนาชุมชนทั่วไป

ได้แก่ องค์การซิสเด(CIDSE) และองค์การไอซีซี (ICC)

องค์การซิสเด (CIDSE-Coopération Internationale pour le Développement et la Solidarité)

1. คุณคี บุญนath (Mr. Ky Bunnath)

ปัจจุบันตำแหน่งวิทยากรกระบวนการในโครงการพัฒนาชุมชน (Community Development Facilitators (CDF))

2. คุณฮอน นา-วอน (Ms. Hon Navoun)

ปัจจุบันตำแหน่งวิทยากรกระบวนการในโครงการพัฒนาชุมชน (Community Development Facilitators (CDF))

3. คุณลี เขมรา (Ms. Ly Khemra)

ปัจจุบันตำแหน่งวิทยากรกระบวนการในโครงการพัฒนาชุมชน (Community Development Facilitators (CDF))

4. คุณลอง ลอร์น (Mr. Long Lom)

ปัจจุบันตำแหน่งวิทยากรกระบวนการในโครงการพัฒนาชุมชน (Community Development Facilitators (CDF))

องค์การไอซีซี (ICC-International Cooperation Cambodia)

1. คุณเชียม ยวน (Ms. Suem Yuan)

ปัจจุบันตำแหน่งวิทยากรกระบวนการในโครงการพัฒนาสุขภาพ (Facilitator of Health Development Project)

2. กลุ่มสอง คือ ชาวบ้านที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมกับวิทยากรกระบวนการ จาก 2 ตำบล รวมทั้งสิ้น 5 หมู่บ้าน ดังนี้

1. ตำบลเซดา (Seda Commune)

1.1. หมู่บ้านสมุทรกรอม (Samut Krom Village)

1.2. หมู่บ้านภูมิตไม (Phume Thmei Village)

2. ตำบลยักลม (Yak Loam Commune)

2.1. หมู่บ้านโลน (Loan Village)

2.2. หมู่บ้านลาโป (Lapoan Village)

2.3. หมู่บ้านจรี (Charee Village)

เนื่องจากเป็นชุมชนอยู่ในพื้นที่โครงการที่กำลังดำเนินงานที่อยู่ไม่ไกลจากตัวอำเภอเมืองของจังหวัดรัตนคีรี คืออำเภอบ้านลุงมากนัก และมีถนนสามารถเข้าถึงได้ในฤดูฝน รวมทั้งสิ้น 32 คนดังนี้

- ผู้นำอย่างเป็นทางการ
  1. กำนัน (Chief of Commune) จำนวน 2 คน คือ
    - 1.1. กำนันตำบลเซตา (Chief of Seda Commune)
    - 1.2. กำนันตำบลยักกลม (Chief of Yak Loam Commune)
  2. ผู้ใหญ่บ้าน (Chief of Village) จำนวน 5 คน คือ
    - 2.1. ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านสมุทร กรอม (Chief of Samut Krom Village)
    - 2.2. ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านภูมิไผ่ (Chief of Phum Thmei Village)
    - 2.3. ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านโลน (Chief of Loan Village)
    - 2.4. ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านลาโป (Chief of Lapoan Village)
    - 2.5. ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านจรี (Chief of Charee Village)
- ผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ
 

ผู้เฒ่าผู้แก่ (Damnang Chatum) จำนวน 10 คน

  1. ผู้เฒ่าผู้แก่หมู่บ้านสมุทร กรอม (Damnang Chatum of Smut Krom Village) จำนวน 2 คน
  2. ผู้เฒ่าผู้แก่หมู่บ้านภูมิไผ่ (Damnang Chatum of Phum Thmei Village) จำนวน 2 คน
  3. ผู้เฒ่าผู้แก่หมู่บ้านโลน (Damnang Chatum of Loan Village) จำนวน 2 คน
  4. ผู้เฒ่าผู้แก่หมู่บ้านลาโป (Damnang Chatum of Lapoan Village) จำนวน 2 คน
  5. ผู้เฒ่าผู้แก่หมู่บ้านจรี (Damnang Chatum of Charee Village) จำนวน 2 คน
- ตัวแทนชาวบ้านที่มีส่วนร่วมกับโครงการ หมู่บ้านละ 3 คน จำนวน 5 หมู่บ้าน รวม 15 คน

## วิธีการเข้าถึงข้อมูล

1. ติดต่อเข้าไปยังเจ้าหน้าที่เพื่อขอข้อมูลพื้นฐานซึ่งได้แก่ ประวัติความเป็นมาขององค์การวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งองค์การโครงสร้างการดำเนินงาน กิจกรรมสำคัญ
2. ติดต่อขอศึกษาเอกสารการทำงาน เอกสารเผยแพร่ผลงาน และสิ่งพิมพ์เผยแพร่ต่าง ๆ
3. นัดสัมภาษณ์เชิงลึกกับวิทยากรกระบวนการ
4. เดินทางไปเยี่ยมชาวบ้าน เพื่อทำการสัมภาษณ์

## วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงและเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยสูงสุด ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากวิทยากรกระบวนการจำนวน 17 คน
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview) จากชาวบ้านที่เคยร่วมกิจกรรมกับวิทยากรกระบวนการจำนวน 32 คน
3. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารโดยศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

## เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งมีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยได้ออกแบบแนวคำถามปลายเปิดจากแนวคิดและทฤษฎีที่อ้างไว้ในบทที่ 2 เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างสามารถตอบคำถาม หรือสามารถให้ข้อมูลได้อย่างอิสระ ส่วนประเด็นในการสัมภาษณ์นั้น จะประกอบไปด้วยประเด็นหลักตามปัญหาคำวิจัย ซึ่งมีกรอบกำหนดไว้เป็นหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. **คุณลักษณะของวิทยากรกระบวนการ**
  - ประเด็นเกี่ยวกับคุณลักษณะทั่วไปของวิทยากรกระบวนการ ได้แก่ คุณลักษณะที่เป็นปัจจัยด้านสถานะทางสังคมของวิทยากรกระบวนการ คุณลักษณะทางบุคลิกภาพทั่วไปของวิทยากรกระบวนการ คุณลักษณะด้านความสามารถส่วนบุคคลของวิทยากรกระบวนการ
  - ประเด็นเกี่ยวกับคุณลักษณะทางด้านการสื่อสารของวิทยากรกระบวนการ เช่นการใช้ภาษา น้ำเสียง ในการสื่อสารกับชาวบ้าน
  - ประเด็นเกี่ยวกับลักษณะท่าทาง การแสดงออกของวิทยากรกระบวนการ ต่อหน้าชาวบ้าน
  - ประเด็นเกี่ยวกับการเตรียมตัวก่อนไปพบชาวบ้านของวิทยากรกระบวนการ
  
2. **กระบวนการและกลยุทธ์การสื่อสาร**
  - ขั้นตอนการทำงานของวิทยากรกระบวนการตั้งแต่ต้นจนจบกิจกรรม
  - ประเด็นเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของวิทยากรกระบวนการที่มีต่อการดำเนินกิจกรรม
  - ประเด็นเกี่ยวกับวิธีการกระตุ้นให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรม
  - ประเด็นเกี่ยวกับการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำกิจกรรมร่วมกับชาวบ้าน
  - สถานการณ์การสื่อสารระหว่างวิทยากรกระบวนการกับชาวบ้าน
  - ประเด็นหัวข้อที่พูดคุยกันระหว่างวิทยากรกระบวนการกับชาวบ้าน
  - วิธีการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารของวิทยากรกระบวนการกับชาวบ้าน
  - ช่องทางการติดต่อสื่อสารของวิทยากรกระบวนการกับชาวบ้าน
  - กลวิธีการในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างวิทยากรกระบวนการกับชาวบ้าน
  - ประเด็นเกี่ยวกับการใช้สื่อ/อุปกรณ์ในการทำกิจกรรม เช่น ชาวบ้านเคยเห็นวิทยากรกระบวนการใช้สื่ออะไรบ้าง



3. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการสื่อสารกับชาวบ้าน
  - ปัจจัยที่ทำให้วิทยากรกระบวนการและชาวบ้าน เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จนก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อกันระหว่างวิทยากรกระบวนการและชาวบ้าน
  - ปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น ในการสื่อสาร มีอะไรบ้าง
  - วิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างไร
  - ผลที่เกิดขึ้นจากการสื่อสารของวิทยากรกระบวนการกับชาวบ้าน
2. ใช้เทปบันทึกเสียงประกอบการณ์สัมภาษณ์
3. การจัดทำแฟ้มข้อมูลเพื่อจำแนกประเด็นจากข้อมูลที่รวบรวมได้

### การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้พิจารณาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยผ่านการพิจารณาและตรวจสอบจากอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาที่ใช้เป็นแนวทางการสัมภาษณ์ว่ามีความชัดเจนและครอบคลุมในประเด็นปัญหาการวิจัย ตลอดจนตั้งประเด็นคำถามต่าง ๆ ได้ตรงกับปัญหาที่ต้องการศึกษาวิจัยมากที่สุดตลอดกระบวนการวิจัย และในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยทั้งแบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตโดยไม่มีส่วนร่วมและการศึกษาจากเอกสาร ถือเป็นการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า นับเป็นการเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูลมากขึ้น

### การวิเคราะห์ข้อมูล

1. จัดทำแฟ้มข้อมูล จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกตและข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ จากนั้นจำแนกตามประเภทตามกรอบทฤษฎีที่นำมาใช้วิเคราะห์
2. ทำการเปรียบเทียบและตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า เพื่อหาความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกต ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ มาทำการสรุปในแต่ละประเด็นที่ศึกษา วิเคราะห์หาข้อสรุปตามสาระสำคัญของการวิจัย โดยนำข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องตามหมวดหมู่มาผสมผสานกันเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่ถูกต้อง

3. การวิเคราะห์สรุปรวม โดยการนำข้อมูลสาระสำคัญของแต่ละประเด็นมาพิจารณาและตีความหมายของข้อมูลเพื่อนำไปสู่การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย โดยการวิเคราะห์เป็นข้อสรุปแต่ละประเด็น เพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

#### การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่อชี้ให้เห็นถึงคุณลักษณะของวิทยากรกระบวนการ กระบวนการสื่อสารและปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการสื่อสารของวิทยากรกระบวนการ